

УДК 349.422

DOI <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2025.92.2.48>

ПРИНЦИПИ РЕГУЛЮВАННЯ ЗЕМЕЛЬНИХ ПРАВОВІДНОСИН У ГАЛУЗІ ЕНЕРГЕТИКИ

Носік В.В.,
*доктор юридичних наук, професор,
завідувач кафедри земельного та аграрного права
Навчально-наукового інституту права
Київського національного університету імені Тараса Шевченка,
дійсний член (академік) НАПрН України
ORCID: 0000-0003-3483-4575*

Носік В.В. Принципи регулювання земельних правовідносин у галузі енергетики.

У статті досліджуються принципи регулювання земельних правовідносин у галузі енергетики. Актуальність окресленої тематики підтверджується тим, що Україна змушена провадити «зелену» трансформацію своєї енергетичної системи на тлі воєнних дій, в умовах постійних руйнувань критичної інфраструктури паливно-енергетичного комплексу та перманентних загроз енергетичній безпеці держави. При цьому використання земельних ділянок є необхідною умовою у більшості відносин, пов'язаних із енергетикою та забезпеченням її сталого розвитку. У ході дослідження виявлено, що закріплені у Законі України «Про землі енергетики та правовий режим спеціальних зон енергетичних об'єктів» принципи правового регулювання земельних відносин в енергетиці демонструють певну консервативність та недосконалість. Консервативні ознаки проявляються через невинуватену незмінність протягом п'ятнадцяти років закріплених на законодавчому рівні принципів, незважаючи на проведені за цей час суттєві трансформації в правовому та політичному полі. Недоліки принципів правового регулювання земельних відносин в енергетиці можна узагальнити та звести до таких: 1) неналежне дотримання принципу комплексності заходів через зниження якості нормотворчості в умовах підвищення її інтенсивності, обумовленої потребами оперативного реагування на виклики воєнного стану, виконання міжнародно-правових зобов'язань України тощо; 2) антропоцентричний ухил використаних підходів, який не відповідає екоцентричній концепції сталого розвитку, що визнана наразі основною парадигмою розвитку суспільства та держави; 3) недосконалість юридичної техніки, яка призводить до невдалих формулювань, звуження змісту окреслених принципів, зниження їх ефективності та дійсного впливу на суспільні відносини.

На основі проведеного наукового аналізу доведено невідповідність сучасним правовим та об'єктивним реаліям того переліку принципів правового регулювання земельних відносин в енергетиці, який офіційно закріплений законодавцем. Такий розрив між актуальними потребами сьогодення та нормативно передбаченими принципами здатен гальмувати еволюційний розвиток земельного та енергетичного законодавства. Саме тому обґрунтовано висновок про те, що виявлені юридичні дефекти мають бути системно усунені в результаті концептуального оновлення законодавства у цій частині.

Ключові слова: землі, земельні ділянки, енергетика, земельне законодавство, спеціальні зони, земельні правовідносини, категорії земель, принципи, енергетичний перехід.

Nosik V.V. Principles of regulation of land legal relations in the energy sector.

The article examines the principles of regulation of land legal relations in the energy sector. The relevance of the outlined topic is confirmed by the fact that Ukraine is forced to carry out a «green» transformation of its energy system against the backdrop of military operations, in conditions of constant destruction of the critical infrastructure of the fuel and energy complex and permanent threats to the energy security of the state. At the same time, the use of land plots is a necessary condition in most relations related to energy and ensuring its sustainable development. The study revealed

that the principles of legal regulation of land relations in the energy sector, enshrined in the Law of Ukraine «On Energy Lands and the Legal Regime of Special Zones of Energy Facilities», demonstrate a certain conservatism and imperfection. Conservative features are manifested through the unjustified immutability of the principles enshrined at the legislative level for fifteen years, despite the significant transformations in the legal and political field carried out during this time. The shortcomings of the principles of legal regulation of land relations in the energy sector can be summarized and reduced to the following: 1) improper adherence to the principle of comprehensiveness of measures due to a decrease in the quality of rulemaking in the conditions of increasing its intensity, due to the needs of a prompt response to the challenges of martial law, the fulfillment of Ukraine's international legal obligations, etc.; 2) anthropocentric bias of the approaches used, which does not correspond to the ecocentric concept of sustainable development, which is currently recognized as the main paradigm for the development of society and the state; 3) imperfection of legal techniques, which leads to unsuccessful formulations, narrowing the content of the outlined principles, reducing their effectiveness and real impact on public relations.

Based on the conducted scientific analysis, the inconsistency of the list of principles of legal regulation of land relations in the energy sector, which is officially fixed by the legislator, with modern legal and objective realities has been proven. Such a gap between the current needs of the present and the normatively stipulated principles can inhibit the evolutionary development of land and energy legislation. That is why the conclusion is justified that the identified legal defects should be systematically eliminated as a result of the conceptual update of the legislation in this part.

Key words: land, land plots, energy, land legislation, special zones, land legal relations, land categories, principles, energy transition.

Постановка проблеми. У складних умовах сучасних викликів енергетика має багато глибоких кризових проявів, але водночас вона демонструє нові точки зростання. Одна з них полягає в здійсненні енергетичного переходу, тобто процесу структурної перебудови енергетичної системи з метою заміни викопного палива на низьковуглецеві та відновлювані джерела енергії. Однак Україна змушена провадити «зелену» трансформацію своєї енергетичної системи на тлі воєнних дій, в умовах постійних руйнувань критичної інфраструктури паливно-енергетичного комплексу та перманентних загроз енергетичній безпеці держави. З огляду на це перед країною та нормотворцем постає необхідність нормативно-правового забезпечення процесів оперативного відновлення енергетичної інфраструктури, підвищення енергоефективності, збільшення частки енергії з відновлюваних джерел тощо. При більш глибокому аналізі стає очевидним, що ці та інші проблеми мають спільний знаменник у земельних правовідносинах. Зокрема, використання земельних ділянок є необхідною умовою у більшості відносин, пов'язаних із енергетикою та забезпеченням її сталого розвитку.

Спеціальне нормативно-правове забезпечення окреслених відносин ґрунтується на положеннях Земельного кодексу України (далі – ЗК України) та Закону України «Про землі енергетики та правовий режим спеціальних зон енергетичних об'єктів» від 09.07.2010 року. Останній містить перелік принципів регулювання земельних відносин у галузі енергетики. Слід підкреслити, що даний перелік залишився незмінним ще з 2010 року. Беручи до уваги суттєві зміни об'єктивних обставин, взяття Україною на себе низки важливих міжнародних зобов'язань, суттєве оновлення земельного та інших галузей законодавства, виникла потреба у проведенні наукового аналізу закріплених у Законі принципів, а також у виявленні ступеня їх релевантності та актуальності в сучасних умовах. Своєчасність такого наукового дослідження підтверджується також активною нормотворчістю, зокрема протягом останніх років енергетика часто виступає предметом актів законодавчої ініціативи. Разом із тим, переважна більшість таких законопроектів містять положення, які стосуються земельних правовідносин. У зв'язку з цим важливо проаналізувати нормативно закріплені принципи земельних відносин в енергетиці та виявити їх спроможність виступати ефективним методологічним підґрунтям для подальшого удосконалення законодавства у цій сфері.

Аналіз сучасного стану досліджень. Правовий режим земель енергетики вивчався в наукових дослідженнях таких учених як Н.П. Барабаш, І.Я. Вітюк (Дивоняк), Н.Ю. Гальчинська, П.Ф. Кулинич, В.В. Носік, К.О. Оганова, О.О. Савчук, В.І. Семчик, Т.Є. Харитонova, М.В. Шульга та інші. Водночас висока динаміка нормотворчості, пов'язана із євроінтеграційною діяльністю та

виконанням термінових антикризових завдань в умовах воєнного стану, спричиняє постійні зміни у правовому забезпеченні використання та охорони земель у сфері енергетики. Наразі назріла необхідність у вирішенні наукового питання про концептуальність такого правового забезпечення, його системність та відповідність сучасним потребам суспільства. На шляху виконання цього глобального наукового завдання першим кроком має стати аналіз нормативно закріплених принципів регулювання земельних відносин в енергетиці.

У зв'язку з цим **метою даної статті** є визначення принципів регулювання земельних правовідносин в енергетиці на основі аналізу законодавства, доктринальних напрацювань та проблем практичного застосування норм права.

Виклад основного матеріалу. Відповідно до гл. 13 ЗК України одна з категорій земель охоплює землі промисловості, транспорту, електронних комунікацій, енергетики, оборони та іншого призначення. До складу цієї широкої категорії віднесено і землі енергетики, правовий режим яких більш деталізовано у ст. 76 ЗК України. Зокрема, в ній передбачено, що землями енергетичної системи визнаються «землі, надані під електрогенеруючі об'єкти (атомні, теплові, гідроелектростанції, електростанції з використанням енергії вітру і сонця та інших джерел), під об'єкти транспортування електроенергії до користувача, крім визначених законом випадків розміщення таких об'єктів на землях іншого цільового призначення» [1].

Спеціальний Закон України «Про землі енергетики та правовий режим спеціальних зон енергетичних об'єктів» надає дещо інше визначення землям енергетики, під якими пропонується розуміти «земельні ділянки, надані в установленому порядку для розміщення, будівництва та експлуатації енергогенеруючих підприємств, об'єктів альтернативної енергетики, об'єктів передачі електричної та теплової енергії, виробничих об'єктів, необхідних для експлуатації об'єктів енергетики, в тому числі баз та пунктів» [2]. Крім того, спеціальним Законом встановлено визначення та правовий режим спеціальних зон об'єктів енергетики, тобто територій навколо об'єктів енергетики із спеціальним режимом господарської та іншої діяльності, що забезпечують безпечне функціонування цих об'єктів, які встановлюються у формі зон спостереження, охоронних, режимних та санітарно-захисних зон. Більш детально використання та охорону земельних ділянок у межах відповідних зон регламентовано Правилами охорони електричних мереж, що затверджені постановою Кабінету Міністрів України від 27.12.2022 року № 1455 [3].

Незважаючи на наявність досить об'ємного спеціального нормативно-правового регулювання, існує потреба в чіткому та однозначному розумінні принципів такого регулювання. Саме відповідність принципам допомагає визначати правомірність у спірних випадках. Відповідність принципам може виступати мірилом під час аналізу проєктних документів тощо. У зв'язку з цим методологія дослідження сутності земельного, аграрного, екологічного права у його статичному (догматично-консервативному) виразі передбачає проведення наукових пошуків щодо основних елементів права, серед яких ключовими виступають, зокрема, правові принципи [4, с. 168].

Законодавець передбачає, що основними принципами регулювання відносин на землях енергетики та землях спеціальних зон об'єктів енергетики є:

комплексність заходів, спрямованих на забезпечення дотримання технологічних режимів виробництва і передачі електричної і теплової енергії та безаварійного функціонування і розвитку енергетичної галузі. За найбільш загальним визначенням, енергетика є системою підприємств, мереж генерації, розподілу та постачання енергії та палива. Відповідно до ст. 9 Закону України «Про критичну інфраструктуру» енергозабезпечення (у тому числі постачання теплової енергії) відноситься до життєво важливих функцій та/або послуг, порушення яких призводить до негативних наслідків для національної безпеки України [5]. В умовах тривалого та масштабного ведення воєнних дій надзвичайно важливо забезпечувати на законодавчому рівні комплексність заходів, спрямованих на регулювання енергетичних відносин. Зокрема, указана комплексність має проявлятися під час активної нормотворчості під час воєнного стану.

Наприклад, у проєкті Закону про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо реконструкції, капітального ремонту, ремонту та інших інженерно-технічних заходів із захисту об'єктів критичної інфраструктури паливно-енергетичного сектору критичної інфраструктури № 14115 від 10.10.2025 року [6] пропонується внести тимчасові зміни до законодавства, якими спростити деякі заходи відновлення та будівництва в енергетичній сфері під час воєнного стану. Так, проєктом передбачається дозволити операторам критичної інфраструктури проведення реконструкції, капітального ремонту об'єктів критичної інфраструктури паливно-енергетичного

сектору критичної інфраструктури на землях державної та комунальної власності без вжиття заходів із набуття та державної реєстрації прав власності або користування, у тому числі сервітуту, на земельні ділянки під зазначеними об'єктами, без розробки документації із землеустрою та без внесення відповідних відомостей до Державного земельного кадастру за умови погодження такого використання з органом виконавчої влади або органом місцевого самоврядування, що здійснює розпорядження земельними ділянками, та землекористувачем. Водночас, забезпечуючи комплексність заходів (тобто втілення аналізованого принципу), авторами законопроекту передбачається внести необхідні зміни і до Закону України «Про регулювання містобудівної діяльності», адже у такому разі здійснені кроки можуть бути юридично повноцінними, несуперечливими та досягти мети.

Водночас, інший важливий проєкт Закону про внесення змін до деяких законів України щодо імплементації законодавства Європейського Союзу у сфері відновлюваних джерел енергії № 14271 від 03.12.2025 року [7] демонструє навпаки деякі питання щодо належної реалізації аналізованого принципу комплексності заходів. Так, даним законопроектом передбачається значна кількість положень, які стосуються земельних правовідносин (наприклад, вводяться поняття «земельні ділянки, вкриті багаторічною трав'яною рослинністю», «зона прискореного розвитку відновлюваних джерел енергії», передбачається необхідність розробки правил підтвердження відповідності критеріїв сталості та скорочення викидів парникових газів та критеріїв низького ризику зміни цільового призначення використання земельних ділянок тощо). Однак, оперуючи земельно-правовими категоріями, даний законопроект не підходить до змін законодавства комплексно: жодних змін чи доповнень до ЗК України автори проєкту не пропонують. Цим закладається основа для майбутніх протиріч та юридичних недоліків;

поєднання інтересів забезпечення енергетичної безпеки держави та захисту навколишнього природного середовища. Однією з ключових проблем сталого розвитку є збалансування екологічної та енергетичної безпеки. Як відомо, саме традиційна енергетика є найбільшим світовим забруднювачем атмосфери та чинить найбільш критичний негативний вплив на довкілля і клімат. Вважається, що узгодження енергетичних та екологічних інтересів людства лежить у площині розвитку альтернативної енергетики, яка втілює значну частину «зеленого» переходу. Дійсно, зниження викидів парникових газів, яке досягається внаслідок збільшення кількості об'єктів відновлюваної генерації, у перспективі здатне суттєво змінити екологічну та кліматичну ситуацію на планеті. Водночас, проведені новітні дослідження показують, що в даній царині також криються власні проблеми. Наприклад, В.С. Грачук у своєму дисертаційному дослідженні на тему «Еколого-правові засади використання відновлюваних джерел енергії» (2025) виявив еколого-правові проблеми розвитку геліоенергетики, виділив екологічні ризики вітроенергетики, запропонував правові шляхи їх усунення тощо [8]. На низку юридичних, у тому числі еколого-правових проблем у розвитку агровольтаїки як технології паралельного сільськогосподарського та енергетичного виробництва вказують у своїх працях Ю.Ю. Бакай [9], А.П. Гетьман [10], Х.А. Григор'єва [11], І.М. Жуков [12], О.О. Статівка [13] та інші. Тобто уже стало очевидним, що навіть «зелена» енергетика не може забезпечити абсолютну толерантність до навколишнього природного середовища, адже для свого розвитку вона потребує природних ресурсів і територій, а після себе – може залишати відходи. Тому сучасна юридична наука активно працює в напрямі розробки юридичних механізмів збалансування енергетичних та екологічних потреб держави та населення. Класичним прикладом із чинного законодавства може послужити конструкція охоронних зон об'єктів енергетики, які визначаються як «зони вздовж повітряних і кабельних ліній електропередачі, навколо електростанцій, трансформаторних підстанцій, розподільних пунктів та пристроїв і магістральних теплових мереж, споруд альтернативної енергетики тощо для забезпечення нормальних умов їх експлуатації, запобігання ушкодженню, а також для зменшення їх негативного впливу на людей, суміжні землі, природні об'єкти та довкілля» [2];

пріоритет безпеки життя і здоров'я населення над економічною вигодою від діяльності об'єктів енергетики. Якщо попередній принцип був сформульований як «поєднання інтересів», то даний принцип є втіленням іншого підходу – він покликаний розставити пріоритети між досить важливими та часто конкуруючими цінностями, а саме: поставити безпеку життя і здоров'я людини у пріоритет порівняно із набуттям економічної вигоди. У результаті можна спостерігати антропоцентристський підхід, за якого людина, її життя та здоров'я, визнані більш цінним благом. Однак таке бачення не повною мірою відповідає сучасним ідеям. Зокрема, М.А. Дейнега

зазначає, що «ставлення людини до природи, передусім, обумовлюється екологічною свідомістю, в еволюції якої виокремлюють такі типи: синкретичний (архаїчний), антропоцентричний, біоцентричний і екоцентричний. Саме у світогляді екоцентризму сформувалася сучасна концепція «сталого розвитку» людини і природи, перехід до якої означає поступове забезпечення суспільного розвитку, що характеризується економічною ефективністю, екологічною безпекою та соціальною справедливістю» [14, с. 22]. Аналізований принцип правового регулювання земельних відносин в енергетиці не відповідає екоцентричній сучасній концепції сталого розвитку, адже не передбачає збалансування економічного, екологічного та соціального компонентів буття;

визнання пріоритету потреб суспільної необхідності на землі енергетики над потребами приватної власності на землю інших осіб. Даний принцип фактично є лаконічним узагальненням розгорнутого правового забезпечення окреслених відносин відповідно до Закону України «Про відчуження земельних ділянок, інших об'єктів нерухомого майна, що на них розміщені, які перебувають у приватній власності, для суспільних потреб чи з мотивів суспільної необхідності» від 17.11.2009 року. Незважаючи на те, що «проведений аналіз чинного законодавства України засвідчив неналежний стан законодавчого забезпечення примусового відчуження об'єктів права приватної власності, зумовленого суспільною необхідністю» [15, с. 23], прийняття зазначеного вище спеціального Закону «має важливе значення, бо в земельному законодавстві сформувалось органічно цілісне нормативно-правове підґрунтя, достатнє для поглибленого теоретичного дослідження відчуження земельних ділянок для суспільних потреб та з мотивів суспільної необхідності» [16, с. 3].

Згідно із цим Законом лінійні об'єкти та об'єкти енергетичної інфраструктури (магістральні трубопроводи, лінії електропередачі, нафтові і газові термінали, електростанції) та об'єкти, необхідні для їх експлуатації, віднесені до переліку тих, щодо яких органи виконавчої влади та органи місцевого самоврядування відповідно до своїх повноважень та в порядку, визначених Законом, мають право викупу земельних ділянок, інших об'єктів нерухомого майна, що на них розміщені, які перебувають у власності фізичних або юридичних осіб, для суспільних потреб та з мотивів суспільної необхідності. Насправді, практика демонструє, що норми даного Закону прописані таким чином, що «з моменту прийняття органом влади рішення про викуп для суспільних потреб майно вже можна вважати таким, що у разі незгоди власника обов'язково буде примусово відчужене з мотивів суспільної необхідності» [17, с. 134]. У зв'язку з цим виконання указанного принципу може бути досить конфліктним. Особливо гостро це може проявитися у тих випадках, коли виникають сумніви щодо однозначності та безумовності віднесення тих чи інших планів до суспільних потреб. Так, Є.П. Суєтнов вважає, що якраз суспільні потреби щодо будівництва, капітального ремонту, реконструкції та обслуговування об'єктів, необхідних для експлуатації лінійних об'єктів та об'єктів енергетичної інфраструктури, є невизначеними [16, с. 14]. Недостатня чіткість формулювань у свою чергу здатна призвести до порушень прав приватних власників земельних ділянок. При цьому, як зазначає І.Я. Головна, «одним із першочергових завдань для правової держави є забезпечення балансу приватних і публічних інтересів при здійсненні та захисті права приватної власності на землю. На сьогодні в Україні, як і у будь-якій правовій державі, превалює захист приватноправових інтересів, проте, це не виключає за певних обставин домінування публічних інтересів, коли інтересами приватних осіб жертвують заради суспільства» [18, с. 1].

Хоча мета аналізованого принципу правового регулювання земельних відносин в енергетиці є зрозумілою, слід визнати недосконалість його формулювання. Справа в тому, що в Законі даний принцип прописано як «пріоритет потреб суспільної необхідності на землі енергетики». Тобто, формально пріоритет встановлено лише щодо земель енергетики. Нагадаємо, що Закон розуміє під землями енергетики «земельні ділянки, надані в установленому порядку для розміщення, будівництва та експлуатації енергогенеруючих підприємств, об'єктів альтернативної енергетики, об'єктів передачі електричної та теплової енергії, виробничих об'єктів, необхідних для експлуатації об'єктів енергетики, в тому числі баз та пунктів». Фактично, пріоритет у межах даного принципу діє лише на ті земельні ділянки, які уже надані для потреб енергетики. Однак особливістю відносин щодо викупу земельних ділянок для суспільних потреб чи примусового їх відчуження з мотивів суспільної необхідності є якраз майбутнє використання для таких енергетичних потреб, тобто на момент виникнення суспільної необхідності земельна ділянка з високим ступенем вірогідності не буде віднесена до земель енергетики. У зв'язку з цим реальна ефективність даного принципу є досить низькою;

гарантування відшкодування розміру втрат і збитків, які можуть бути заподіяні при будівництві та експлуатації об'єктів енергетики власникам і користувачам земельних ділянок. Зведення та функціонування енергетичних об'єктів супроводжуються різним ступенем ризику для людей та навколишнього природного середовища. Конкретні показники такого ризику залежать від багатьох факторів, зокрема від характеристик самого об'єкта енергетики. Даний принцип покликаний забезпечити механізми відшкодування можливої шкоди, нанесеної землевласникам та землекористувачам. Однак виникає низка питань.

По-перше, про власників та користувачів яких земельних ділянок йде мова: тих, на яких розміщується об'єкт енергетики, або ж суміжних? Законодавець не надає прямої відповіді. Тому в даному питанні слід керуватися загальними положеннями щодо відшкодування збитків будь-яким землевласникам та землекористувачам, які зазнали майнової шкоди внаслідок будівництва чи експлуатації об'єкта енергетики. Так, ці відносини регулюються гл. 24 ЗК України, розд. VII Закону України «Про землі енергетики та правовий режим спеціальних зон енергетичних об'єктів», постановою Кабінету Міністрів України «Про Порядок визначення та відшкодування збитків власникам землі та землекористувачам» від 19.04.1993 р. № 284 тощо.

По-друге, оскільки відповідно до законодавства об'єкти енергетики мають спеціальні зони, які передбачають певні обмеження для власників та користувачів земельних ділянок, цілком закономірним є передбачення права таких осіб вимагати відшкодування понесених ними збитків. Водночас, не підлягають відшкодуванню збитки, завдані власникам та користувачам земельних ділянок, розташованих у межах спеціальних зон об'єктів енергетики, внаслідок недотримання ними обмежень щодо використання таких земельних ділянок, встановлених Законом України «Про землі енергетики та правовий режим спеціальних зон енергетичних об'єктів».

По-третє, нормотворець виділив в окремий принцип гарантування права на відшкодування збитків землевласників та землекористувачів, залишивши без уваги тим самим власників інших природних ресурсів, яким також може бути нанесена шкода під час будівництва чи експлуатації об'єкта енергетики.

Таким чином, можна дійти висновку про те, що п'ятий законодавчо закріплений принцип правового регулювання земельних відносин в енергетиці є досить вузько сформульованим, що обмежує його реальний вплив на суспільні відносини.

Висновки. Отже, закріплені у Законі України «Про землі енергетики та правовий режим спеціальних зон енергетичних об'єктів» принципи правового регулювання земельних відносин в енергетиці демонструють певну консервативність та недосконалість. Консервативні ознаки проявляються через невинуватену незмінність протягом п'ятнадцяти років закріплених на законодавчому рівні принципів, незважаючи на проведені за цей час суттєві трансформації в правовому та політичному полі. Недоліки принципів правового регулювання земельних відносин в енергетиці можна узагальнити та звести до таких:

- неналежне дотримання принципу комплексності заходів через зниження якості нормотворчості в умовах підвищення її інтенсивності, обумовленої потребами оперативного реагування на виклики воєнного стану, виконання міжнародно-правових зобов'язань України тощо;
- антропоцентричний ухил використаних підходів, який не відповідає екоцентричній концепції сталого розвитку, що визнана наразі основною парадигмою розвитку суспільства та держави;
- недосконалість юридичної техніки, яка призводить до невдалих формулювань, звуження змісту окреслених принципів, зниження їх ефективності та дійсного впливу на суспільні відносини.

Проведений науковий аналіз довів невідповідність сучасним правовим та об'єктивним реаліям того переліку принципів правового регулювання земельних відносин в енергетиці, який офіційно закріплений законодавцем. Такий розрив між актуальними потребами сьогодення та нормативно передбаченими принципами здатен гальмувати еволюційний розвиток земельного та енергетичного законодавства. Саме тому виявлені юридичні дефекти мають бути системно усунені в результаті концептуального оновлення законодавства у цій частині.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Земельний кодекс України від 25.10.2001 року. *Відомості Верховної Ради України*. 2002. № 3-4. Ст. 27. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2768-14#Text>.

2. Про землі енергетики та правовий режим спеціальних зон енергетичних об'єктів: Закон України від 09.07.2010 року. *Відомості Верховної Ради України*. 2011. № 1. Ст. 1. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2480-17#n248>.
3. Про затвердження Правил охорони електричних мереж: постанова Кабінету Міністрів України від 27.12.2022 р. № 1455. *Урядовий кур'єр*. 2022. № 276. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1455-2022-%D0%BF#Text>.
4. Носік В.В. Методологія проведення досліджень у наукових доктринах земельного, аграрного, екологічного права (гносеологічний підхід) / Методологія проведення галузевих юридичних досліджень: колективна монографія / за заг. ред. О.О. Кота, А.Б. Гриняка, М.М. Хоменка. Одеса: Видавничий дім «Гельветика», 2022. С. 157–180.
5. Про критичну інфраструктуру: Закон України від 16.11.2021 року. *Відомості Верховної Ради*. 2023. № 5. Ст. 13. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1882-20#Text>.
6. Проект Закону про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо реконструкції, капітального ремонту, ремонту та інших інженерно-технічних заходів із захисту об'єктів критичної інфраструктури паливно-енергетичного сектору критичної інфраструктури № 14115 від 10.10.2025 року. URL: <https://itd.rada.gov.ua/billinfo/Bills/Card/57674> (дата звернення: 10.12.2025 року).
7. Проект Закону про внесення змін до деяких законів України щодо імплементації законодавства Європейського Союзу у сфері відновлюваних джерел енергії № 14271 від 03.12.2025 року. URL: <https://itd.rada.gov.ua/billinfo/Bills/Card/59237> (дата звернення: 10.12.2025 року).
8. Грачук В.С. Еколого-правові засади використання відновлюваних джерел енергії: дис. ... докт. філос. зі спец. 081 Право. Луцьк, 2025. 228 с.
9. Бакай Ю.Ю. Виклики та перспективи інтеграції інноваційних енерготехнологій у сільське господарство: правова регламентація. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2025. № 5. Т. 2. С. 11–16. <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2025.05.2.1>.
10. Гетьман А.П., Статівка О.О. Правниче забезпечення агровольтаїчної діяльності в Україні у контексті міжнародних кліматичних зобов'язань. *Право України*. 2025. Вип. 8. С. 73–83. https://pravoua.com.ua/storage/files/magazines/files/article-pravo_2025_8-s4458.pdf.
11. Григор'єва Х.А. Агровольтаїка: земельні, екологічні та протекційні правові питання. *Стратегія розвитку агровольтаїки: стан виклики та кроки впровадження в Україні: матеріали Міжнар. міжгалуз. конф. (Київ, 8 квітня 2025 року) / упоряд. І. Самсоненко*. Київ, 2025. С. 86–91.
12. Бакай Ю.Ю., Жуков І.М. Агровольтаїка як інструмент забезпечення синергії енергетичної та продовольчої безпеки: правові підходи у праві ЄС та країнах-членах. *Міжнародний науковий журнал «Інтернаука». Серія «Юридичні науки»*. 2025. № 11. <https://doi.org/10.25313/2520-2308-2025-11>.
13. Гетьман А.П., Статівка О.О. Правові проблеми впровадження агровольтаїки в Україні як інструменту забезпечення еколого орієнтованого сільського господарства. *Правові аспекти агроекологічного розвитку України: тези допов. учасників Міжнар. наук.-практ. онлайн/офлайн конф., присв. 100-річчю від народження академіка В.З. Янчука (м. Київ, 23 травня 2025 р.)*. Київ: НУБіП України, 2025 С. 43–47.
14. Дейнега М.А. Предмет і система природоресурсного права: автореф. дис. ... докт. юрид. наук: 12.00.06. Київ, 2020. 38 с.
15. Клименко О.М. Співвідношення публічного та приватного інтересів у аспекті примусового відчуження об'єктів права приватної власності, зумовленого суспільною необхідністю (конституційно-правовий аналіз): автореф. дис. ... докт. юрид. наук: спец. 12.00.02. Київ, 2012. 40 с.
16. Суєтнов Є.П. Відчуження земельних ділянок для суспільних потреб та з мотивів суспільної необхідності: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: спец. 12.00.06. Харків, 2013. 25 с.
17. Кондик О.Ю. Забезпечення суспільної потреби або необхідності: баланс приватних та публічних інтересів: дис. ... канд. юрид. наук: спец. 12.00.03. Київ, 2014. 181 с.
18. Головна І.Я. Відчуження земельних ділянок для суспільних потреб чи з мотивів суспільної необхідності як підстава припинення права власності на земельну ділянку: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: спец. 12.00.03. Одеса, 2015. 20 с.